De Nederlandse leedcompetitie. Wie voelt zich nog niet onveilig?

Posted on 16 februari 2022 by Coen de Jong

Politici, opiniemakers en wetenschappers kunnen rekenen op felle reacties, beledigingen en bedreigingen als het debat gaat over *woke* onderwerpen als huidskleur, *gender*, Zwarte Piet of islam. Online, maar ook in het echte leven. Soms vervolgt het OM bedreigers. Maakt het in het opinieklimaat uit wie er beledigd, bedreigd of geïntimideerd wordt?

Nu roepen onderwerpen als discriminatie en racisme al sinds de jaren '70, '80 en '90 van de vorige eeuw heftige emoties op. Kritiek op immigratie en 'buitenlanders' leidde tot verontwaardiging vanuit de politiek en vanuit organisaties als de Anne Frank Stichting.

'Ik ben woedend'

In 1993 stuurden 1, 2 miljoen Nederlanders na een oproep van een KRO-radioprogramma een briefkaart met de tekst 'ik ben woedend' naar de Duitse bondskanselier Helmut Kohl, nadat in Solingen het huis van een Turkse familie in

brand was gestoken waarbij doden vielen.

De politieke entree van Pim Fortuyn in 2001, openlijk kritisch op immigratie en de islam, viel samen met de opkomst begin 21ste eeuw van online discussieplatforms vol 'reaguurders' – een vorm van publiek debat waar de politiek en de vaste commentatoren mee worstelen en liefst van af zouden willen. Machthebbers zijn het monopolie op morele verontwaardiging kwijt, het schavot is verregaand 'gedemocratiseerd'.

Politici en opinieleiders zijn nu zelf eenvoudig online te vinden en te benaderen via email, Facebook of Twitter – zoals ook massaal gebeurt in debatten rond immigratie, islam of Zwarte Piet. Verschillende kampen beschuldigen elkaar sinds de moord op Fortuyn steeds vaker van beledigingen, bedreigingen, haat, demonisering' of discriminatie.

Het Openbaar Ministerie registreert

Voor gevallen die over de schreef gaan bestaat artikel 266 van het wetboek van Strafrecht over belediging en artikel 137 over discriminatie. Het Openbaar Ministerie besteedt extra aandacht aan beledigingen en bedreigingen met een discriminerend karakter. Het OM stelt elk jaar een rapportage samen van zogenaamde CODIS-feiten: overtredingen waarbij discriminatie een rol speelt.

Het Landelijke Expertise Centrum Discriminatie (LECD) van het OM heeft in 2019 richtlijnen opgesteld voor de vervolging van discriminatie. Het 'mogelijk aanwezig zijn van een discriminatie-aspect' weegt zwaar bij de beslissing wel of niet te vervolgen. Eén van de criteria om te vervolgen is 'maatschappelijke onrust bij (delen van) de bevolking'.

Het klinkt allemaal loffelijk. Nadeel is dat maatschappelijke onrust vrij eenvoudig te vergroten is via media-optredens, actievoerders of het inschakelen van politici. Na de 'minder Marokkanen' uitspraak van Geert Wilders in 2014 ontploften de gasten bij het praatprogramma De Wereld Draait Door (DWDD) zowat van verontwaardiging en drongen politici aan op vervolging. Een slachtoffer-competitie ligt op de loer: 'Wie voelt zich het meest gediscrimineerd en wie krijgt dat het meest prominent in de media'.

Aangifte kunnen doen en vervolging niet vanzelfsprekend

Aangifte kunnen doen van – al dan niet discriminerende – belediging, intimidatie of bedreiging is geen vanzelfsprekendheid. Ook voor degene die aangifte wil doen en namen, screenshots en telefoonnummers kan aanleveren is het nog maar afwachten of het OM tot vervolging over gaat.

Online bedreigers terugvinden die gebruik maken van schuilnamen en anonieme accounts kost veel tijd. Eind 2021 diende een grote zaak tegen een verspreider van antisemitische online beledigingen en bedreigingen richting onder andere Esther Voet van het Nieuw Israëlietisch Weekblad. De dader bleek een tiener die bij zijn moeder in huis woonde en onder een schuilnaam postte.

Radicaal activisme en extremisme in Nederland niet onbekend

Het maakt verschil of er anonieme schreeuwers op Facebook of politiek gemotiveerde groeperingen achter iemand aan zitten. De Nederlandse veiligheidsdiensten als NCTV en AIVD hanteren de stelregel: activisme wordt extremisme wanneer er bewust strafbare feiten worden gepleegd, zoals bedreigingen en vernieling.

In de jaren '80 staken actievoerders een hotel in Kedichem in brand waar de politicus Hans Janmaat met medestanders vergaderde. De zaak leidde tot veroordelingen van de brandstichters, al bestond er in het politieke klimaat van die tijd ook onverschilligheid – Janmaat werd met zijn standpunten over 'buitenlanders' destijds immers als de baarlijke duivel neergezet.

Eén van de aanstichters, Willem Wagenaar, kreeg zes maanden cel. Hij was in later jaren als onderzoeker over extreemrechts werkzaam bij de Anne Frank Stichting – en werd in die capaciteit in 2017 bij het NOS Journaal opgevoerd als deskundige. De Anne Frank Stichting liet in 2017 op vragen hierover van het Financieel Dagblad weten 'op de hoogte te zijn van de veroordeling van Wagenaar, maar achter zijn onderzoek en woordvoering te staan'.

Weinig organisatie meer nodig

In de jaren 80 stichtte de ultralinkse actiegroep RaRa brand bij het huis van een hoge ambtenaar en in 1991 pleegde het een bomaanslag bij het huis van staatssecretaris voor asielzaken, de PvdA'er Aad Kosto. RaRa was een strak georganiseerde groep met een harde kern, destijds noodzakelijk om aan informatie te komen over doelwitten.

Anno nu zijn opiniemakers, politici en journalisten online vrij makkelijk op te sporen, zelfs via bronnen als de Kamer van Koophandel en het Kadaster. Doxxing – bijvoorbeeld huisadressen en telefoonnummers delen – kan eenvoudig via websites, Whatsapp en Telegram-groepen. Radicale groepen zijn nu veel diffuser, de harde kern komt niet meer fysiek bijeen op zolderkamers. Men vind elkaar online, alles en iedereen kan zich aansluiten bij elk doel. De politie sloot in oktober 2021 op bevel van de rechter twee Telegram-groepen waarin persoonlijke gegevens van Jaap van Dissel van het RIVM rondgingen – waaruit blijkt dat het debat niet alleen overkookt rond identiteit en huidskleur.

Vizier op Links en Thierry Baudet

Een actiegroep die zich online 'Vizier op Links' noemde deelde de afgelopen jaren online bedrijfsnamen, foto's van woningen en KvK-registraties van 'linkse' Nederlanders. Vizier op Links startte een actie om stickers met de tekst 'Geobserveerde Locatie' te verspreiden.

In maart 2021 belandden die stickers op de woningen van GroenLinks-er Huub Bellemakers en de aan de Universiteit Leiden werkzame Nadia Bouras. De verontwaardiging was groot, ook bij het bestuur van de Universiteit Leiden. Wie er achter Vizier op Links of de stickeractie zaten is nooit opgehelderd. IndyMedia, gelieerd aan de Internationale Socialisten, meende abusievelijk de man achter Vizier op Links te hebben gevonden en zette op 15 december 2020 zijn huisadres en telefoonnummer online.

In 2017 was al het woonhuis van Thierry Baudet met verf beklad – een actie die op IndyMedia werd opgeëist door de actiegroep Radicaal Anarchistisch Feministisch Front. Nadia Bouras reageerde destijds op 11 november 2017 op twitter met de tekst : 'Was het witte verf? Dat is namelijk zijn lievelingskleur' .

Openbaar Ministerie vervolgt proactief

Het OM zette in op vervolging van 22 Facebook-gebruikers vanwege beledigingen en bedreigingen, geplaatst in comments onder een 'Uitzwaai-event' voor Sylvana Simons. De comments varieerden van ordinair gescheld op de zwarte huidskleur van Simons tot een filmpje van een lynching. Simons stond destijds op de kieslijst voor de Tweede Kamer voor DENK en sprak zich regelmatig uit tegen Zwarte Piet. Het OM zocht zelf contact met Simons om aangifte te doen.

PvdA-minister Lodewijk Asscher zei in Nieuwsuur dat een strafrechter naar een deel van de online uitingen zou moeten kijken en dat er sancties zouden moeten volgen. De rechter veroordeelde een aantal gebruikers wegens opruiing en racistische belediging. De rechtbank gaf aan te hopen op een afschrikwekkend effect.

Ook kwam het OM in actie nadat tijdens een livestream op Facebook van NRC-columniste Clarice Gargard tijdens een demonstratie van Kick Out Zwarte Piet (KOZP) diverse beledigende reacties verschenen. NRC meldde dat het Openbaar Ministerie paal en perk wilde stellen aan het 'steeds meer polariserende en gewelddadige klimaat in de samenleving' en in het bijzonder aan strafbare uitingen op sociale media en daarom een vierdaags themaproces had gebouwd met 25 verdachten.

Demonstraties verstoren

Het OM zette in ook al stevig in op de vervolging van de 'Blokkeerfriezen' die in 2017 een bus met KOZP demonstranten op weg naar Dokkum met hun auto's tegenhielden op de A7. Het OM wilde wederom een voorbeeld stellen, omdat demonstraties hinderen als een ernstig vergrijp wordt gezien. Het Algemeen Dagblad schreef dat het OM benadrukte dat de rechtszaak niet om Zwarte Piet ging. Het resultaat van het vier dagen durende proces was het tegenovergestelde: de media legden steeds de nadruk op de 'cultuuroorlog' rond Zwarte Piet.

De Blokkeerfriezen en hun gezicht in de media Jenny Douwes kregen van sympathisanten een heldenonthaal. Een aantal kreeg taakstraffen en voorwaardelijke gevangenisstraffen opgelegd. De Officier van Justitie benadrukte: 'in deze zaak zijn principiële grondrechten geschonden'. Overigens bestaat in Nederland een traditie van demonstraties verstoren met tegenacties – uiterst-linkse actiegroepen als Antifa doen dit regelmatig bij demonstraties van uiterst-rechtse

groeperingen als Pegida.

Klucht rond vervolging Akwasi

Het OM kwam ook in actie toen een aantal Nederlandse burgers rapper Akwasi aanklaagden nadat hij op 1 juni 2020 op de Dam voor een menigte van 10.000 demonstranten had gezegd: 'Op het moment in november dat ik een Zwarte Piet zie, trap ik hem hoogstpersoonlijk op zijn gezicht.' De officier van Justitie die de vervolging op zich nam, Jacobien Vreekamp, was ook bij de zaken tegen de beledigers en bedreigers van Simons en Gargard betrokken. Ze sloot met Akwasi een overeenkomst waarin hij publieke excuses aanbood en een voorwaardelijke straf accepteerde.

Akwasi – jarenlang een graag geziene gast bij DWDD – kwam wederom in opspraak nadat hij op 28 december 2020 een journalist van de EO bedreigde en diens apparatuur afpakte omdat de vragen in een interview hem niet bevielen. De EO wrong zich nog in allerlei bochten om het incident te sussen. Later doken nog oude tweets op van Akwasi met geweldsfantasieën in verband met Sinterklaasvieringen. Het OM achtte deze tweets strafbaar op grond van opruiing (artikel 131 van het wetboek van strafrecht) maar besloot niet te vervolgen omdat ze negen en twaalf jaar oud waren.

Vragen bij optreden OM

Er kwam kritiek op de aanpak van Vreekamp, nadat onder andere website GeenStijl meldde dat Vreekamp in een nevenfunctie ook bestuurder was geweest van het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA), samen met Mitchel Esajas van *The Black Archives* – die weer innig samenwerkt met KOZP en met Akwasi.

Uiteindelijk haalde het OM Vreekamp af van de zaak-Gargard, waarop Gargard en haar advocaat Sidney Smeets woedend de media zochten. Vreekamp werd vervangen door Paul Vellekamp die ook bij de zaak-Simons aanklager was en nauw betrokken is bij het LECD. In 2010 was Vellekamp nog betrokken bij de vervolging van Geert Wilders.

De hoofdredactie van NRC schreef desondanks op 14 september 2020 op hoge toon dat het OM met deze beslissing een schaduw wierp over zijn eigen integriteit. Anti-

discriminatieclubs als het MDRA hadden volgens NRC een wettelijke maatschappelijke functie en het was voorbeeldig dat rechters en officieren van justitie daarin nevenfuncties vervulden.

Nu kan het voor een officier van justitie nuttig zijn via nevenfuncties meer kennis te vergaren van het eigen werkgebied. Zwarte Piet-discussies zijn echter volledig gepolitiseerd. Het MDRA verwijst inzake Zwarte Piet naar KOZP, waar het innig mee verbonden is. Het MDRA stelde in zijn rapport '*Anti-zwart racisme in de regio Amsterdam'* uit juli 2020 onomwonden dat uitingen van Zwarte Piet racisme zijn, wat niet uit de wet volgt en beslist niet de consensus-opvatting is in Nederland. Valt een Sinterklaasvereniging of een bakker die ergens in Amsterdam nog een Zwarte Piet toont bij MDRA ook onder anti-zwart racisme? En is dit ook het standpunt van Vreekamp in haar optreden als Officier van Justitie?

Politici, wetenschappers, Turkse Nederlanders

OM telde in 2020 meer dan 600 meldingen van bedreigingen van politici, vaak gedaan via Twitter en Instagram en relatief vaak door minderjarigen. Het Zaanse raadslid Juliëtte Rot werd op haar huisadres bedreigd door 'treitervlogger' Ismail Ilgun na kritiek op diens straatintimidaties in de wijk Poelenburg. Aanhangers van Ilgun maakten Rot, van Surinaamse afkomst, vervolgens onder andere uit voor 'slaaf van wit Nederland'. Hoofdredacteur Hans Nijenhuis van het Algemeen Dagblad zag voor Ilgun een media-carrière weggelegd en liet hem online documentaires over achterstandswijken maken.

Ook wetenschappers die standpunten innemen over discriminatie, de islam of vluchtelingen zijn regelmatig mikpunt van beledigende berichten en geven aan daardoor mediaoptredens te gaan vermijden. De Groene Amsterdammer schreef op 16 juni 2021 over een decennialang patroon van intimidatie, bedreigingen, verklikken en haat uit Turks-nationalistische hoek tegen Turkse Nederlanders als columniste Ebru Umar, onderzoeksjournalist Sinan Can en schrijfster Lale Gül. Zelfcensuur en angst om af te reizen naar Turkije – waar de overheid critici vervolgt – zijn het resultaat.

Persoonsbeveiliging erger dan bedreiging

Slechts een heel klein deel van de bedreigden zit in de persoonsbeveiliging wegens concreet gevaar van fysieke aanslagen – een nog veel grotere ingreep in iemands

levenssfeer. Geert Wilders, Ayaan Hirsi en Ebru Umar zijn voorbeelden van mensen voor wie deze zeer ingrijpende situatie bestond of nog bestaat.

Cartoonist Kurt Westergaard – die Mohammed met een bom in zijn tulband tekende – en redactrice Zineb El Rhazoui van Charlie Hebdo konden alleen onder extreme beveiliging naar Nederland te komen om te spreken in debatcentrum De Balie.

Oppassen voor aandachttrekkerij

Via de media is soms een leedcompetitie aan de gang. Sylvana Simons zei in NRC in een interview over de Tweede Kamer: 'Ik voel me onveilig in deze omgeving, waar racisme, islamofobie en seksisme welig tieren'. Aanleiding was een woordenwisseling met PVV'er Harm Beertema tijdens een commissievergadering.

Simons wilde niet zeggen wat Beertema nu precies had gezegd maar stelde dat 'extreemrechts in dit gebouw wordt gefaciliteerd en gedoogd: we waren in maart nog maar net in de Tweede Kamer gekozen of er kwam een FVD'er hoestend bij ons binnenlopen.'

Politici gevestigde partijen bezorgd

CDA-fractieleider Pieter Heerma legde in De Volkskrant van 10 februari 2022 ('Tijd om een einde te maken aan haat in de Tweede Kamer ') een koppeling tussen uitspraken in het parlement – doelend op die van Kamerleden van Forum voor Democratie en PVV – en beledigingen en bedreigingen van politici. Ook hier is er eigenlijk niets nieuws onder de zon. DENK framet Turkse-Nederlandse Kamerleden die kritiek hebben op Turkije in Turkstalige YouTube filmpjes als landverraders.

Het wordt een hele kluif te bepalen wanneer uitspraken van een Kamerlid direct tot bedreigingen zouden leiden. De staat beveiligt Geert Wilders al sinds 2004 en tegelijkertijd wordt het debat tussen Wilders en zijn politieke opponenten van beide zijden stevig gevoerd.

Machthebbers zijn het beste beveiligd

Machthebbers reageren het heftigste op bedreiging en intimidatie van henzelf. De wet voorziet in zwaardere straffen voor het beledigen of bedreigen van ministers,

politiemensen of het Koninklijk Huis – zoals bij de verwarde persoon die een waxinelichtje gooide naar de Gouden Koets. Bij sommige bedreigers van hoogwaardigheidsbeklederes – zoals de 'Fakkelman' die bij Sigrid Kaag aanbelde – zou van adequate GGZ-zorg wellicht meer preventieve werking uitgaan van dan van hoge gevangenisstraffen.

Einde van de democratie nog niet in zicht

Het overgrote deel van de online-schreeuwers en -bedreigers zijn toetsenbordhelden. Het is niet nodig om elke Akwasi of labiele Facebook-gebruiker via verontwaardiging in de media groot te maken. Het politieke debat was in de jaren '80 ook heftig en er was toen meer politiek straatgeweld. De staat kan prioriteit geven aan het voorkomen van fysieke aanslagen, omdat die escalatie aanjagen.

Coen de Jong *schreef* ***'Dwingeland, Orwell in de polder'*** *(2021). Meer informatie en bestellingen* ***HIER****.*